

ЛІТЕРАТУРА:

1. Педагогическое мастерство и педагогические технологии: Учебное пособие / Под ред. Л.К.Гребенкиной, Л.А.Байковой. – 3-е изд., испр., и доп. – М.: Педагогическое общество России, 2001 – 265 с.
2. Сухомлинський В.О. Вибрані твори: в 5т. – К.: Рад. школа, 1976. – 1977. – Т.4. – С.450–451.
3. Нор К.Ф. Формування професійно-педагогічної культури майбутнього педагога у процесі вивчення творчої спадщини В.О.Сухомлинського // Наукові праці: Науково-методичний журнал. Т.42. Вип.29. Педагогічні науки. – Миколаїв: Вид-во МДГУ ім. П.Могили, 2005. – 184 с.

УДК 378.14

Черних І.О.

ПРОФЕСІЙНО ОРІЄНТОВАНИЙ ТЕКСТ ЯК ЗАСІБ ЗБАГАЧЕННЯ СЛОВНИКОВОГО ЗАПАСУ СТУДЕНТІВ – МАЙБУТНІХ ЛІКАРІВ

У статті розкрито особливості роботи з професійно орієнтованим текстом як засобом збагачення словникового запасу студентів медичного університету. Визначено напрями збагачення словникового запасу студентів – майбутніх медиків.

The peculiarities of work with the professionally oriented text as the means of enlarging the vocabulary of students of medical university are shown in the article. Directions of enlarging the vocabulary are determined, the types of exercises and tasks are selected, which help to enlarge the vocabulary of students – future physicians.

Професійна діяльність медика тісно пов'язана з мовленнєвою діяльністю. Лікар повинен вміло вести бесіду з пацієнтами, вміти майстерно доводити, переконувати, аргументувати свою точку зору, адекватно розуміти свого співрозмовника. Від цього також залежить правильність поставленого діагнозу. Це вимагає високого рівня підготовки фахівця як мовної особистості.

Проблема підготовки фахівця як мовної особистості є одним із головних завдань професійної підготовки. Про це говорить більшість науковців (Н.Д.Бабич, О.М.Біляєв, Л.І.Мацько та ін.), які вказують на те, що “фахівцям мова потрібна не як сукупність правил, а як засіб самоформування і самовираження особистості кожного”.

У вищій школі професійна підготовка повинна стояти поряд із підготовкою мовної особистості, оскільки зв'язне мовлення пов'язане з певними труднощами, вимагає складних умінь, високого рівня загального й мовленнєвого розвитку. У вищій школі необхідно продовжувати формувати вміння будувати монологічні усні та письмові висловлювання. Це стає можливим на заняттях з курсу “Ділова українська мова”.

На думку О.Леонтьєва, засвоєння мови “передусім характеризується обиранням. Це означає, що окремі індивіди, групи індивідів, цілі покоління засвоюють у мові те і настільки, що і наскільки відповідає їх потребам в усвідомленні потреб у будь-якій діяльності” [3].

Робота з розвитку зв'язного мовлення стала предметом багатьох досліджень. Цією проблемою займалися Біляєв О.М., Івашкевич Н.Г., Мельничайко В.Я., М.І.Пентилюк. Багато праць присвячено цій проблемі і в Т.О.Ладиженської, Н.А.Пешковської, Н.І.Жинкіна, І.М.Соловйова.

Але в більшості наукових праць визначено особливості роботи з розвитку мовлення школярів. Недостатня кількість наукових досліджень, присвячених розвитку мовлення студентів, зокрема майбутніх медиків.

Метою нашої статті стало визначення особливостей роботи по збагаченню словникового запасу як одного з головних напрямків роботи з розвитку мовлення, і можливості збагачення словникового запасу студентів – майбутніх медиків на основі професійного тексту.

Пешковська Н.А., Іваницька Г.М., Симоненкова Л.М. виділяють у шкільному курсі три основні напрямки у роботі з розвитку мовлення: 1) поповнення словникового запасу; 2) засвоєння норм української літературної мови; 3) формування вмінь і навичок зв'язного мовлення.

Збагачення словникового запасу не випадково виділяють першим напрямком у роботі з розвитку мовлення. Головним завданням у роботі по збагаченню словника студентів є збагачення, поповнення, розширення словникового запасу студентів. Словниковий запас не є механічною сукупністю окремих слів, завдання його збагачення не можна обмежувати введенням до активного словника студентів окремих слів і виразів. Основою збагачення словника є введення до мовної свідомості мовних словникових об'єднань, система яких дозволяє відібрати для будь-якого відрізка мовлення доцільні слова, сформувані мікротеми, які лежать в основі логічної побудови вислову. Це збагачує індивідуальний словник, багатство якого виявляється в різноманітності мовлення. Правильно організована робота по збагаченню словникового запасу не тільки відіграє першочергову роль в оволодінні студентами словниковим багатством мови, але також є основою успішної роботи з розвитку мовлення в цілому. А.Н.Гвоздев зазначає: “В інтересах викладання тієї чи іншої теми у першу чергу необхідно володіти запасом найменувань, які входять до кола цієї теми... Необхідність найменувань є елементарною умовою точності мовлення” [2].

Характерною особливістю роботи по збагаченню словника є те, що вона ґрунтується на психологічних процесах, пов'язаних з пам'яттю. Розумова діяльність у словниково-семантичній роботі спрямовується на аналіз значення слова, особливостей його використання. Така робота вимагає уваги до кожного окремого слова, що вивчається, загального розвитку мовного чуття.

У методичній літературі виділено кілька головних завдань роботи по збагаченню словникового запасу: 1) виховання у студентів уваги до невідомих слів і потреби з'ясувати їх значення; 2) розвиток мовного чуття і уваги до значення слова; 3) закріплення у пам'яті студентів значень нових слів; 4) формування навичок вільного та правильного використання слів у мовленні.

Усі ці завдання успішно виконуються під час роботи з текстом саме професійного характеру. Це пояснюється тим, що, по-перше, це текст наукового стилю, який у свою чергу характеризується узагальненістю викладу інформації. Ця ознака пов'язана з абстрактністю, складністю, узагальненістю змісту й виражається передусім у лексиці. Текст наукового стилю визначається логічною побудовою. Виклад ведеться в логічній послідовності, відповідно до чітко накресленого плану. Будуючи власні логічні зв'язки на основі тексту, студенти закріплюють у пам'яті значення нових слів, вчать логічно будувати власні висловлювання. По-друге, ми маємо справу з цілісним текстом. Це розвиває у студентів мовне чуття. Загальновідомо, що в контексті легше зрозуміти значення слів і запам'ятати їх. Цілісний текст характеризується композиційною гнучкістю, точністю мовних засобів. По-третє, такий текст стає взірцем, на основі якого студенти формують досвід творчої діяльності по створенню власних текстів, де використовуються навички вільного та правильного використання слів.

Завдання збагачення словникового запасу вирішуються у двох напрямках: у плані породження й у плані сприймання мовлення. Робота з текстом – це збагачення словникового запасу у плані сприймання мовлення. Треба домогтися від студентів адекватного сприймання самого тексту, змісту слів у тексті, значень термінів, певних морфологічних норм, синтаксичних конструкцій; формувати вміння з'ясувати значення слова, визначати особливості його використання.

Змістом словникової роботи є: пояснення знань незнайомих слів, уточнення значень часто вживаних слів, робота над мовленнєвим змістом слова, над експресивними лексичними засобами мови і мовлення, робота над спільністю і розрізненням значень слів, пошук ключових слів для вираження теми висловлювання, оцінка словникових переваг і недоліків чужого мовлення. Виконання вправ і завдань, що передбачають складання висловлювань з

професійними словами, є центром словникової роботи і проводиться з обов'язковою опорою на контекст у всіх його різновидах.

У роботі по збагаченню словникового запасу на основі професійного тексту буде доцільним використання таких методів: бесіда (бесіда за текстом або аналіз тексту чи аналіз елементів і частин тексту), аналіз і спостереження мовних явищ, робота з підручником, метод вправ.

Докладніше зупинимось на методі вправ. Важливу роль у процесі роботи над збагаченням словникового запасу студентів відіграє чітка система навчально-тренувальних вправ, які спрямовані на вирішення головних завдань цього напрямку у роботі з розвитку мовлення. Система вправ повинна бути спрямована на збагачення, поповнення й розширення словникового запасу студентів.

Т.А.Ладиженська виділяє такі типи словникових вправ:

1. Пояснення значення слів (словосполучення).
2. Групування слів за тими чи іншими семантичними ознаками (укладання тематично об'єднаних груп слів).
3. Аналіз лексичних засобів тексту.

Аналіз взірцевих текстів.

- оцінка словникового багатства, виразності тексту;
- оцінка правильності, точності слововживання у готовому тексті, перетворення даного мовного матеріалу.

Аналіз і стилістична правка негативного тексту.

1. Складання словосполучень, речень зв'язного тексту.

- складання зв'язного висловлювання, у основі якого лежить тематично об'єднана група слів;
- складання зв'язних висловів, у основі яких лежить використання слів, які визначають певні лексичні явища.

Вислови на лінгвістичні теми, пов'язані з вивченням лексики.

Звернемось до третього типу словникових вправ. Передбачається робота зі взірцевими і негативними (неправильними) текстами. При оцінюванні словникового багатства взірцевого тексту треба звертати увагу на доцільне й точне використання слів у тексті, різноманітність використаних морфологічних норм та синтаксичних конструкцій. Виразність тексту передбачає відбір мовних засобів, які відповідають функціональному стилю тексту. Засобами виразності в науковому тексті є абстрактна понятійна лексика, яка характеризує узагальнений характер предмета мовлення, підкреслена логічність вислову тощо. Необхідно також звернути увагу на те, що взірцевий текст повинен демонструвати відповідність мовлення нормам літературної мови, відсутність професійних просторіч і жаргонізмів, вмілий добір слів і конструкцій, які точно передають зміст тексту. Науковий стиль не дозволяє використання в тексті переносних, образних значень, уникає емоційно-уточнюючих слів.

Негативний текст характеризується наявністю помилок у лексичній будові тексту, одноманітністю синтаксису, невмотивованим використанням мовних засобів, не характерних для даного функціонального стилю. У даному випадку – для наукового. Робота з негативним текстом передбачає знаходження у тексті лексичних помилок, їх виправлення, переробку або удосконалення тексту лексично і синтаксично не досконалого.

Таким чином, при аналізі лексичних засобів взірцевих і негативних текстів професійного напрямку відбувається поповнення словникового запасу майбутніх лікарів професійною і побутовою лексикою, виховується увага до незнайомих слів і потреба з'ясувати їх значення, розвивається мовне чуття й увага до значення слова, формуються навички правильного й вільного використання слів у мовленні. Студенти детальніше знайомляться з текстом наукового стилю, його стилістичними особливостями.

Питання розвитку мовлення студентів – майбутніх медиків потребує подальшого вивчення і розробки певних методів і прийомів, спрямованих на підготовку майбутнього

фахівця як мовної особистості, яка визначається грамотним і вільним мовленням, умінням ефективно спілкуватися, правильно розуміти співрозмовника.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Біляев О.М. Сучасний урок української мови. – К.: Рад. шк., 1981.
2. Гвоздев А.Н. Очерки по стилистике русского языка. – М., 1965.
3. Леонтьев А.А. Язык, речь, речевая деятельность. – М., 1969.
4. Методика развития речи на уроках русского языка. Пособие для учителей / Под ред. проф. Т.А.Ладыженской. – М., 1980.

УДК 378

Шарко В.Д.

СИНЕРГЕТИЧНИЙ ПІДХІД ДО ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ ЯК ШЛЯХ ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ МЕТОДИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛЯ ФІЗИКИ

Розкривається сутність синергетичного підходу до організації навчання учнів і студентів та розглядаються можливості його застосування в методичній підготовці вчителів фізики.

The article is about content of synergetic approach to organization of pupils and students teaching. The possibilities of its use in methodic preparation of physics teacher are considered.

В останні роки в науково-педагогічній літературі значна увага стала приділятися проблемі використання ідей синергетики в освіті [4,5,12,14]. Вчені вбачають можливості застосування цієї науки в різних напрямках удосконалення навчально-виховного процесу і підготовки освітянських кадрів. Так, А.Чалий [13] розглядає синергетичний підхід як необхідну складову інноваційних процесів у освіті; В.Ігнатова [5] виділяє складові синергетичних ідей, що можуть бути впроваджені в освітню галузь; С.Кульневич [7] розкриває особливості синергетичної концепції самоорганізуючого виховання; В.Маткін [9] досліджує особливості ціннісно-синергетичного підходу в педагогічній підготовці майбутніх учителів. Однак синергетичний підхід як теоретико-методологічна стратегія управління розвитком складних системних об'єктів, до яких відноситься "методична підготовка вчителя фізики", в теорії і практиці навчання вчителів у вищій школі не був предметом дослідження науковців. У зв'язку з цим метою нашої роботи було застосування синергетичного підходу до аналізу методичної підготовки вчителя фізики і визначення тих напрямів удосконалення навчального процесу, які спроможні поліпшити її якість.

У ході аналізу ми прагнули знайти відповіді на наступні запитання:

- Як, враховуючи відкритий характер усіх компонентів цієї системи, організувати практику навчання майбутніх учителів фізики, щоб вона була спрямована на їх педагогічну самоорганізацію?
- Яких смислів набувають відомі нам педагогічні поняття "особистісні якості", "особистісні структури" вчителя в контексті синергетичного підходу до навчання і виховання та які особистісні структури спроможні забезпечити здатність учителя самостійно контролювати власну діяльність?
- Які компоненти стають основними в системі методичної діяльності вчителя, що здатний до самоорганізації, та на які принципи педагогічної синергетики треба спиратися вчителю під час проектування роботи учнів з навчальним матеріалом для пробудження в них особистісних смислів?
- Які зміни до змісту шкільного курсу фізики необхідно внести в зв'язку з впровадженням ідей синергетики і яким чином вчителю треба працювати зі